

Prologas

Banin Bėjus, Vakarų Australija, 1886 m.

Eliza nebuvo regėjusi žemės, taip panašios į kraują. Žvelgiant nuo garlaivio denio tingiame saulės mirgėjime ji žioruoja kiek akys užmato.

Nuo to spindesio Eliza prisidengia ranka, pasistiebia ir prisimerkusi žvalgosi viršum nusvidinto turėklo. Driekiasi nuo kaitros mirguliuojantis raudonas dirvožemis, o jūra – besimainanti ryški žaluma. Kažkuo trikdo išsikvėpęs vėjelis, karštas ir sūriai dvokiantis jūržolėmis.

– Mums pavyko, mielosios, mums pavyko. Nuostabu, – tėvas šypsosi, aliejumi suteptų ūsų galiukai šauna aukštyn. Nusigręžia nuo šeimos ir žvilgsniu apmeta neįprastą kraštovaizdį – veidrodines įlankas ir ūksmingas sutrėkštų vabzdžių spalvos uolas.

Ši kelionė – jų išsigelbėjimas. Taip namie pasakė tėvas, jiems susėdus valgyti avienos su padažu. Iš pradžių liūliavo pasakojimais apie perlų kriaukles, apie jų perlamutrą, švytintį kaip šampanas, sidabras ir grietinėlė. Juodu su broliu ketino įsigyti liugerių* flotilę, rinkti kriaukles ir urmu parduoti ame-

---

* Nedideli tristiebiai burlaiviai. – *Čia ir kitur red. past.*

rikiečiams bei prancūzams. Pasaulis jau godžiai rijo Banino įlankos laimikį, perlamutrą versdamas sagomis ir neregėto grožio pistoletų rankenomis.

Jie išsižioję žiūrėjo, kaip tėvas išsitraukia senąjį atlasą, išlanksto reikiamą puslapį ir delnu palygina vietą, pavadintą Naująja Olandija.

– Žiūrėkit, – tėvas pirštu veda palei vakarinį krantą, – kai būsim čia, viskas pasimirš.

Elizai prieš akis tviska paplūdimys – baltas ir nesvetingas. Į tolį raibuliuoja siūruojančiomis balandūnėmis pasišiaušusios kopos. Žemėliau turėklo ilgoje mangrovės žarnoje lyg lenkta krokodilo uodega drykso molas, o aplink klykauja kirai.

Tėvas jiems sukomanduoja ir ryžtingai vedasi iš laivo – dėdė Vilemą, tetą Martą, įkandin žengiančią jos motiną ir brolių. Tomas visa galva už Elizą aukštesnis, tokioje kaitroje akį traukia trumpos jo kelnės ir tvarkingai išlygintas švarkelis. Grįžtelėjusi ji mato sulinkusias nugaras uosto krovikų, vilkinčių purvinais marškiniais ir mūvinčių kelius siekiančiomis moleskino kelnėmis. Jie neša iš laivo tai, kas likę iš Braitvelų turto.

Įsitvėrusi motinos sijono, Eliza žengia ant pirso. Bet – čiūžt – koja slysta ir Eliza sėdyne plumpтели ant lentų. Jos šlykščiai dvokia, bet Eliza vis vien delnu atsiremia į apgliaumėjusį medį. Viskas aplink išgleizota žuvų žvynais, saulėje spirga plėvėti mėsgaliai.

– Eikš, Eliza. Nusivalyk, – motina tiesia platumą guodžiantį delną.

Eliza pasitrina alkūnes, pasilygina sijoną ir įsitvėrusi motinai į ranką atsistoja. Jūra žaižaruoja saulės beriamais pinigėliais – nuo jų akyse sutviska žvaigždutės. Eliza pakelia akis, bet

dangų užstoja šilkinė motinos skrybėlė. Jos kraštai absurdiškai platūs – Elizai namie yra tekę matyti, kaip vyrai stengiasi jų išsilenkti. „Kaip keistai motina atrodo šioje naujoje vietoje, – dingteli Elizai, – lyg laumžirgis, kadaise toks prašmatnus, o dabar įkliuvęs į paplavų kibirą.“

Jie žingsniuoja pirsu, jos tėvas ir brolis drožia priekyje. Alkūnių linkiuose ir pakinkliuose kaupiasi prakaitas. Sudiržusiomis rankomis čiupinėdami tvokles, plaktukus ir purvinus peilius, juos atvirai nužiūri vyrai. Motinai šitai nė motais (kai esi pratusi prie susižavėjimo kupinų žvilgsnių, tai visai nesunku): ji žvelgia į krantą ir tolumoje mėlynuojantį jūros šilko ruoželį.

– Matai, širdele, čia gražu.

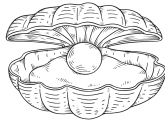
Ji šypsodamasi priklaupia, kad būtų lygi su dukra. Akimirką prieš tai Eliza išgirsta liejamo skysčio šnaresį. Akies krašteliu pamato, bet nosisuka sekundėle per vėlai. Kažkas tykšta ant jų – tirštas ir bjauriai dvokiantis. Šlykščiai lėtai teka Elizai veidu. Jos atsigręžia į vyrą, nustėrusį, saulės nurudintą it razina, jo burnoje vos keli papilkėję dantys. Po pažastimi pasispraudęs statinaitę su žuvų viduriais, jis stovi nuolankiai iškėlęs sudiržusį delną.

– Atsiprašau, – sulemena jis, nors akyse šokinėja kipšiuikai. – Visai netyčia, damos. Labai atsiprašau, – ir pasitraukia jas praleisdamas. – Prašom.

Motina piktai purkšteli ir nusitempia dukterį. Nuo skruostų braukdama žuvų nuovalas Eliza grįžteli. Vyras nusiima kepurę, atsikrenkščia ir sau po kojomis su tąsių seilių draikana išspjauna skreplį. Motina pagreitina žingsnį, tempiasi Elizą už rankos, bet šios galva atgręžta atgal.

Eliza visada prisimins žodžius, kuriuos, vos išgirstus, nusinešė vėjas:

– Sveiki atvykę į Banin Bėjų.

Pirmas skyrius

*Po dešimties metų,
Banin Bėjus, Vakarų Australija, 1896 m.*

Ji tiesiog paliks tą tarakoną nusibaigti. Taip ir padarys. Apvirtusio ant nugaros jo kojytės liūčių sezono štroje krutės vis lėčiau, paskui sutrūkčios ir galiausiai visai nurims.

Lauke švelnūs kylančios saulės pirštai palyti žemę. Viršum įlankos būriuojasi jūrų paukščiai, skaidrioje aušros šviesoje nurausta dirvožemis. Eliza žvilgteli į laikrodį ant komodos, už nusklembto dulkėto jo stiklo blykčioja keturi mėnuliai. Mintyse skaičiuojant, nerimsta pirštai.

Šešiasdešimt viena.

Tiek dienų ir naktų šiame bungale ji praleido viena. Ir su kiekviena naktimi vienatvė kaupėsi it suodžiai kamine. Gyvendama viena, kaip dažnai nutikdavo, ji susibičiuliavo su garsais: nekantrių skardos trakšėjimu, tyliu kojyčių tap tap tap tarakonui bėgant nublizgintu eukalipto stalviršiu. O šiandien, kai ore tvyrančią drėgmę galėtum semti šaukštu, jos namai vėl atgis.

Eliza apsiauna batus, suglosto sijoną, įsivaizduoja, kaip bunda Banin Bėjus: mieste plačiai atveriamos langinės, pakumpę pirkliai šluoja takelius į savo parduotuves. Purvinomis gatvelėmis švilpauja vėjas, nešiodamas pasakojimus apie mirtį

jūroje. Susitikę žmonės šnabždasi, kiek surinko kriauklių, kuždasi apie atslenkančią audrą, darkančią dangų it pūvantys dantys. Mėlynai juodame pakrantės dumble ant šono pavirsta pirmieji liugeriai. Netrukus po ilgų mėnesių perlų žvejybos grįš kitos flotilės. O podraug ir jos tėvas bei brolis. Eliza nebebus viena.

Ji susiriša plaukus, nusišluosto prakaituotą sprandą. Ryto saulė, kas akimirką vis kaitresnė, skverbiasi pro langų pinučius ir ryškiais ornamentais margina baldus. Meta per petį žvilgsnį – vabalas vis dar gyvas. Per dešimt metų ji taip ir nepriprato prie tarakonų. Vargu ar kada nors pripras. Prieina ir kaip reikiant padarą apžiūri – žvilgantis, kėpso ant nugaros, kojos lyg sulaužyti šakaliukai. Negyvėlių miestas, pamano. Čia jų pilna: išpampę krokodilai gaudyklėse prie „Didžiosios skumbės“, paskendusiu perlų nardytojų lavonai smėlyje per atoslūgį.

Eliza užsisega apykaklės sagas ir smunka iš bungalų. Čionykščiai takai dabar tokie pat pažįstami kaip kadaise Londono gatvės. Tik vietoj tiršto rūko ir latakų purvo čia, jai žengiant, kyla oranžinių dulkių tumulai. Tarp žiedų piktai rėkauja rožinės kakadu, medžiuose it putlios poniutės švyti pernokę mangai.

Nueina vos kelis jardus ir sustoja it įkasta. Atsigręžia, pasižiūri į bungalą, stūksantį virš žemės ant pilko akmens polių. Atsidūsta. Dvēsuodama vėl plumpina laipteliais ir žengia vidun. Pereina kambarį ir pasilenkia, sijono palanku šluodama senokai vaškuotas grindis. Po vabalu pakiša smilių ir kuo atsargiausiai jį atverčia. Tarakonas lyg ir sudreba, paskui plonais ūseliais ima tirti aplinką. Elizai vėl neriant į kaitrą, jis jau ropoja sau.

*

Perlų rinkėjų liugėris jūroje kartais išbūna kelis ilgus mėnesius, jo įgula grįžta į krantą įsisūrėjusi kaip vytinta silkė. Nieko keisto, kad šitiek laiko vandenu platybėse prabuvus mažuose mediniuose laiveluose, kai tave mėto potvynio bangos ir blaško sūkuringos srovės, užsimezga ryšys, nenutraukiamas nei kokios nelaimės, nei žmogaus. Nardytojus vandenyno dugne laiko batai su švino įdėklais, sunkūs antkrūtiniai ir vario korsetas. Eliza laikraščiuose skaitė išsamių pranešimų, kaip vyrus nuo laivų nutrenkia gikas* ir jie su visu tuo metalu paliekami paskęsti. „Prižiūrėtojas savo nardytoją turi traukti pamažu, – sakydavo tėvas. – Antraip jį gali siaubingai suluošinti.“ Vyrus ištraukdavo ir mirusius – aišku, kad taip nutikdavo. Neatpažįstamai sumaitotus, sprogusiais plaučiais ir sudarkytais viduriais. Išpurtusiais veidais, juodais ištinusiais liežuviais, iš akiduobių iššokusiomis paklaikusiomis akimis.

„Baltasis bangolaužis“ jūroje prabuvo daugiau kaip du mėnesius, jo vyrai raškė kriaukles nuo jūros dugno ir krovė į triumą su džiovinta žuvimi ir kariu. Eliza daug kartų regėjo iš jūros grįžtančius vyrus – iš laivų vangiai slenkančias suvargusias pamėkles įkritusiomis akimis, išsišovusiais lyg fortepijono klavišai kaulais – tik imk ir grok.

*

Eliza traukia pirso link, pakeliui jai geibiai linkčioja miestelėnai. Lėkštasogiai jų bungalai slepiasi po siūruojančiomis

---

* Įstrižas skersinis, pritvirtintas galu prie stiebo, apatiniam burės kraštui sutvirtinti.

palmėmis ir sidabriškais eukaliptais. Visi nudažyti rusvai arba žalsvai, bet vis tiek apsinešę raudoniu.

– Eini pažiūrėti parplaukiančių? – ponია Risli dėbso iš po sudrėkintos skepetos. Eliza įtempia ausis, kad per baltųjų kakadu rietynes ant stogo išgirstų, kas jai sakoma. – Šiandien parplaukia, ar ne? – senoji našlė sunkiai pakyla iš kėdės verandoje. Eliza linkteli, šypteli ir nueina lydima smalsaus primerktų akių žvilgsnio.

Eliza praskuba pro vabalais dūzgiančius krūmus. Raudoną dirvožemį keičia šviesus auksinis smėlis. Tolumoje po nuogais eukaliptais gūžiasi audrų nuplaktos lūšnos. Nuo šio kontrasto jai iki šiol užgniauzia gerklę: bungalai vešliuose pusės akro sklypuose, o už jų kvaitinančioje kaitroje mirguliuojanti apniokotos skardos jūra.

– O tau nesinori brūkštelėti per tuos plaukus šukomis?! – čia pat iš tarpdurio šūkteli Minė. Matyt, dirba. Eliza šypsosi, prieina. – Juk šiandien, tiesa? – klausia bičiulė.

Minės plaukai suimti ir perlamutro žnypliukėmis, žvilgančiomis it saulėje paliktas sraigės takas, susegti į tvarkingą šinjoną. Trobelėje kažkam negarsiai kostelėjus, Eliza sumindžikuoja.

– Turėtų, – Eliza striukai linkteli, nuo minties, kad pamatys tėvą, suspurda širdis. – Šį kartą jų ilgai nebuvo. Bet man viskas gerai, – ji kalba kapotai – kaip visada. Viršum trobelės ant šakos nutūpia mažutis dryžasis purplelis. Pakedenęs sparnų plunksnes, pasilenkia ir atsuka į jas raudoną akį.

– Na, manyčiau, turėtų būti nelengva, – galiausia taria Minė. – Juk tau tenka verstis vienai pačiai. – Ji užsigalvojęsi kramto lūpą. Jos bruožai ryškūs, tarsi išskaptuoti.

– Mergaite, nebandyk mano kantrybės! – šiurkščiai rikteli iš trobelės.

Eliza krūpteli, ir draugė spėja pamatyti jos išraišką.

– Oi, panelyte, ar reikia tau priminti, kad ne visų mūsų tėvai turi nuosavą flotilę? – ir Minė subruka už ausies išsprūdusią plaukų sruogą. Elizą nusmelkia kaltė, akis užkliūva už auskarėlių mažuose Minės ausų lezgeliuose – gal gerbėjo dovana. Veikiausiai netikri.

Taip buvo ne visada. Kai jos buvo vaikai, susiję šiame, regis, ant paties Žemės krašto pakibusiam mieste, su džiugiu jauduliu kalbėdavosi apie nuotykius jūroje, svajodavo nukakti į naujus egzotiškus kraštus. Paprastos Minės svajos sukosi apie meilę, apie gražuolį jūreivį, už kurio ji ištėkės, apie jiems gimsiančius vaikus, kurie augs putlūs ir laimingi. Ji meiliai šnekindavo kūdikius, kuriais puikuodavosi Banino aukštuo-
menės damos. Bet Minei prisiartinus jos įtraukdavo skruostus ir vydavo ją šalin kaip kokią mėsinę musę. Jiedvi augo, Minė išgražėjo, o Eliza pasidarė dar nepatrauklesnė. Draugė ją erzindavo: „Jei nesidomėsi vyrais, nieko šiame mieste nepasieksi.“

„Aš domiuosi vyrais, – ramiai atšaudavo Eliza. – Tik man nereikia sutuoktinio.“

„Domėjimasis vyro biblioteka nereiškia domėjimosi vyrais“, – subardavo ją Minė.

– Ei! – per ausis nueina piktas balsas iš trobelės. – Aš tau ne už pliurpimą moku.

Minė meta žvilgsnį per petį, pasitaiso šalį.

– Eisiu, – ir patyliukais pabučiavusi Elizą pranyksta trobelės tamsoj.

*

Eliza ateina prie pirsu, kuris tiesiog lydosi po žioruojančia saule. Čia kunkuliuoja gyvenimas. Iš liugerių pintines tempiantys vyrai primena skruzdes, nešančias lapus savo karalienei, šiltas brizas atpučia jų klegesį. Nosį riečia dvokas – įsigėrusio prakaito, užutėkio dumblo, pūvančių austrių. Lėtai, giliai įkvėpusi ji supranta, kad taip kvepia gyvenimas ir mirtis.

Kai kurie laivai jau prisišvartavę. Kad būtų apsaugoti nuo mūšos, jie netrukus bus įkasti tranšėjose. Įsirausęs mirtenės špantais* į dumblą, ant šono guli liugeris. Per potvynį aukštai pakilęs vanduo užlies laivą, ir iš jo pasipils išsigandusios žiurkės, tarakonai pažirs po visą paplūdimį.

Eliza akimis apmeta atsitraukiančius vandenį, bet tėvo laivo nematyti. Neatsistebi, koks veržlus būna potvynis Banin Bėjuje. Siūbtelėjęs vanduo greitai užlieja mangrovę, o tada akies mirksniu atsitraukia. Čia perlų ieškotojai ir jų įgulos gyvena ir miršta pagal Mėnulio trauką – jaunaties ir pilnaties, priešpilnio ir delčios potvynius. Laivai atplaukia ir išplaukia – tai niekada nesibaigs.

Karštis kankinantis. Eliza trukteli nuo kaklo apykaklę, atsiraitoja iki alkūnių rankoves. Kadaisė buvę šviesūs dilbiai dabar rusvai įdege. Motinos sėnosios pažįstamos tam nepritartų. Po šitiek Banin Bėjuje pragyventų metų Eliza žino, kad čia iš moters tikimasi vieno iš dviejų: arba ji bus dama baltomis pirštinaitėmis, arba eilinė kekšė. Eliza nei viena, nei kita, o atsisiakiusi dėtis ta pirmąja, užrūstino įlankos aukštuomenės damas. Dabar ponios gatvėse praplaukia pro ją lyg tortai – dieninėmis

---

* Laivo korpuso skersinės sijos, prie kurių tvirtinama išorinė apkala.

taftos suknelėmis, skrybėlėmis su šydais, pirštinėtos, iškirptes tramdančios perlamutro segėmis. Į ją nė nežvilgteli.

Eliza įsitaiso ant lentgalio, sijoną susibruka po kojomis, pirštais spaudžia nudegusią viršugalvio odą. Skausmas nueina per visą kūną. Šalimais plunksnas kedena pelikanai, kopose patruliuoja vienišas erelis žuvininkas. Ji nusibraukia nuo kaktos plaukus ir įsmeigia akis į vandenyną. Horizonte pasimato burės, žvilga migloje it glotnūs kaulai.

– Turbūt visi pražuvo, – sugergždžia jai už nugaros, tada dusulingai varniškai sukikena. Ji grįžteli ir nosimi kone įsibeda į didelę medinę koją. Iš taip arti mato, kaip ją dantukais išraižė kinivarpos. – Nekoks iš Čarlzo jūreivis.

Dėdė išsišiepęs. Jo skruostai įdubę, oda nemalonaus vaško atspalvio. Jis vilki baltą, nuo dulkių parudusį kostiumą, drebdamas traukia trumpakotę pypkę. Rankos sugeltos moskitų.

– Vilemai, – ištaria ji ir stodamasi pajunta gaižų grogo tvaiką. Nekreipia į tai dėmesio. – Pamaniau, pasitiksiu. Kaip laikaisi?

Viliasi, kad apsimestinai mandagi ji atrodo nuoširdi. Beveik tikra, kad dėdė čia ne šiaip sau: neretai jis sukiojasi tada, kai škunos* praneša apie flotilių grįžimą. Aišku kaip dieną, kad jis geidžia geldelių, kurių pats nebeišitrauks, šnairuoja į kamštinius perlų rinkėjų šalmus, laižosi žiūrėdamas į blizgančius baltutėlius jų batus.

– Klausyk, pasakyk tėvui, kad grįžęs užeitų pas mane, – liepia jis. – Yra reikalų.

Jam nueinant Eliza neatsigręžia.

---

* Burlaiviai su dviem ar daugiau stiebų ir visi su įstrižosiomis burėmis.

Diena slenka kupina neblėstančio švytėjimo, spindintis saulės pinigas kabo aukštai danguje. Eliza duoda smegenims darbo: įsivaizduoja tėvo liugerį, besisūpuojantį priekrančių vandenyse, išpūstomis burėmis, slystantį nubalusiomis turkio spalvos jūromis. Įsivaizduoja, kaip Šiudzo Saiondžis, pagrindinis laivo nardytojas, drumstoje ryto šviesoje lėtai leidžiasi į jūros dugną. Ji liežuviu kone jaučia laive džiūstančių moliuskų tvaiką, gaižiai saldų įgulos prakaito kvapą – basakojų nardytojų prižiūrėtojų, kriauklių atidarinėtojų ir kokuų, vyniojančių per planšyrą* permestą žvejybinį valą. Galiausiai prieš akis iškyla pažįstamas saulės nualintas ir amžiaus išvogotas Balario veidas.

Nuo kaitros spengia ausyse, pirsu link šliaužia daugiau liugerių. Su jais atslenkantis kibus jausmas pamažu įsigraužia jai į kūną. Išvargusios įgulos svirduliuoja iš laivų, tiek laiko praleidusios tarp dervuotų drobių ir lentų, ieško romo ir paguodos. Viename laive dvi liesos kapucinių beždžionėlės atsiriša nuo stiebo ir mauna ant pirsu. Jos įmantriai išsiuvinėtomis liemenėmis, su feskomis** ant galvų. Eliza beveik nemirksi. Pro šalį traukia šaunūs perlų rinkėjai – kaip tie vyrai iš tėvo istorijos knygų, aukštai keliantys kelius, su šautuvais, iš kurių rūksta dūmelis, ir plevėsuojančiomis vėliavomis. Uniforma, su kuria parplaukiama į uostą, jai taip gerai pažįstama, kad čia pat galėtų nupiešti fetro skrybėles, baltus marškinius, plačkelnes ir šilkinės skareles.

~

---

* Viršutinis falšborto apvadas.

** Vyriška nupjauto kūgio formos raudono fetro kepuraitė su juodu arba mėlynu kutu.

Dabar jau saulė ritasi už kopų, apšviečia pasišiaušusias perdžiūvusias spinifeksų galveles. O „Bangolaužio“ vis nematyti. Elizai suspaudžia paširdžius. Ji stengiasi nekreipti į tai dėmesio. Jau yra žaidusi šį laukimo žaidimą – netrukus laivas bus čia ir viskas stos į savo vietas. Taip ir būna. Ji nuryja gizumą ir nukreipia žvilgsnį į dirbančius vyrus. Žino, kad nepatrauks niekieno dėmesio, nes yra neišvaizdi: pilkos akys, berniukiškas kūnas, brolio kumščio sugurinta nosis. Taigi gali laisvai juos stebėti ir jų draugiškumą priimti kaip paguodą. Bet žvilgsniu bekeliaujant plačiais jų pečiais ir prakaituotais sprandais, jai lyg skruzdės ima bėgioti oda. Kyla nuo krūtinės iki užausių. Eliza apsidairo ir krūpteli. Į ją žiūri ir šypsosi vyras plačiakrašte ant pakaušio atsmaukta skrybėle, liesu veidu, kampuotu smakru. Pojūtis nelabai malonus. Ji pabrėžtinai nosisuka.

Slenka valandos, baimė tvenkiasi ir tirštėja. Visi kiti liugeriai jau prišvartuoti ir iškrauti. Diena gęsta, plaktukais kaukši vos keli darbininkai. Ji jau ketina pasiduoti, kaustoma baimės viena pėdinti į savo bungalą, bet štai horizonte išnyra taškelis. Ji pašoka, pakreipia galvą. Prisimerkusi įžiūri mažulytį liugerio siluetą. Jai užgniaužia gerklę. Taip prisimerkia, kad lieka tik siauri plyšeliai. Dabar jau įžiūri ir išskirtinę spalvą. „Bangolaužis“ visada buvo baltutėlis, vaiduokliškas laivas marmurinėse mėlynai žaliose jūrose.

Laialui parplaukus, nors denyje pluša vyrai, ji pajunta, kad kažkas negerai. Su paširdžius deginančiu siaubu naršo žvilgsniu laivą. Štai – vėliava ne ten, kur turėtų būti. Liūdna drykso nuleista iki pusės stiebo. Elizai išdžiūsta burna. Širdies dūžiai aidai ausyse. Ji mačiusi tokių vėliavų.

Denio darbininkai iššoka, švartuoja laivą, Eliza surietusi kojų pirštus laukia pasirodant brolio ir tėvo. Pirmas pasirodo Šiudzo, nardytojas, – sukandęs dantis, keistai išplėstomis akimis. Eliza jam šukteli, bet jis vengia jos žvilgsnio.

– Aš labai apgailestauju, Eliza, – žodžiai nusruvena it vanduo, jam ant krūtinės vakaro saulėje sublykčioja medaliai. Jis prasmunka pro ją ir greitai pranyksta mieste. Išlenda brolis, ir Eliza puola prie jo. Brolio marškiniai purvini, kelnės sudriskusios, išštos druskos. Ji nusistebi, kodėl jis nepersirengė baltai – kaip Šiudzo. Tomas, įprastai liaunas kaip aviganis, dabar visai sulysęs, skrybėlė taip užsmaukta ant akių, kad neskustas veidas slepiasi šešėlyje. Elizą nuo pirštų galų iki gerklės nusmelkia juoda nuojauta. Ji braunasi per žmones, šaukia jį vardu, ir galiausiai jų žvilgsniai susitinka. Nuo jo žvilgsnio pasijunta tuščia it puodynė. Po oda sproginėja nervų galiukai. Žemė liaujasi suktis.

– Kur jis? – nežinia kaip ištaria.

Jis mirkteli. Akys kaip akmenys.

– Dingo.